

תאליזר

עלון לשבת קודש

בס"ד

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיים

נושא השבוע: יום הכיפורים

ה' תשרי תשע"ט 1239 (שנה כג')

עלון לקראת חג סוכות
מחולק יחד עם עלון זה

פרשת וילך - שבת תשובה

"...ולמדו ליראה את ה' אלוהיכם כל הימים אשר אתם חיים

על האדמה" (דברים)

משה רבינו מכנס את כל עם ישראל לפני מותו כדי למסור להם מסר חשוב ביותר ואומר להם: "ולמדו ליראה את ה' אלוהיכם", במילים אלו הוא נותן להם את הבסיס והמפתח לקיום התורה והמצוות וההימנעות מעבירות שהוא "יראת שמים". "ולמדו" – כי יראת שמים היא לא דבר שמגיע לבד וכדי להשיגה יש ללמוד מוסר בכל יום על גדלות הבורא וחובת האדם בעולם.... לשם מה הגיע לעולם ומהי תכליתו? ...

אבינו, מלכנו !

מעשה שהיה

אייל ילד בן 11, בנו של דיפלומט ישראלי בקונסוליה הישראלית בניו יורק, מספר שבועות חלפו מאז החלו כאבי ראש של אייל. באחד הימים ערכה הקונסוליה האמריקאית אירוע לכבוד טקס שחרור בני הערובה הישראליים באנטבה, גם אייל השתתף במסיבה, הוא הביט בגאווה באביו הלוחץ את ידיהם של יהודים מפורסמים ועשירים, אלא שבעיצומה של המסיבה החל לחוש בראשו. הוא קיבל כדור נגד כאבי ראש אך הכאבים לא הירפו, רופא שבדק אותו אמר כי זה וירוס שתקף אותו והורה על מנוחה מוחלטת. כאבי הראש נעלמו והוריו חזרו לענייניהם הבעורים, אולם באחד הבקרים התעורר אייל וחש בראשו מחדש. הרופא שבדק אותו הורה על בדיקות מקיפות בבית החולים במנהטן הידוע באיכותו. באחד הימים חזרו הוריו מהעבודה, אייל רץ להקביל את פניהם. הוא הבחין כי עיניהם אדומות ונפוחות. "אבא, מה קרה? אירע משהו?" שאל אייל, "לא קרה שום דבר, אנחנו מקווים שהכול יהיה בסדר" השיב אביו.

תחושה פנימית אמרה לו כי הדברים נוגעים אליו, כנראה לכאבי הראש שלו, הוא פרץ בבכי: "מה אתם מסתירים ממני?" שאל בסערת נפש. הוריו החליפו מבטים, אביו כחכת בגרונו, שוקל ומהסס, המבוכה והרצינות ניכרו היטב על פניו: "שמע בן, ילד פיקח ונבון אתה לכן כדאי שתדע דברים לאשורם, הרופאים גילו אצלך גידול בראש". אייל הביט נבוך בהוריו, הוא לא הבין את חומרת הדבר, הוא רק ראה את ידו של אביו רועדת ואת אמו פורצת בבכי. "זה נורא?" שאל, "זה לא טוב, אבל נצטרך להתגבר על זה". מאותו היום החלה תקופה חדשה בחייהם, בדיקות ממושכות, טיפולים מכאיבים והרבה כאב וסבל.

ערב יום הכיפורים תשל"ז, תור ארוך השתרך מחוץ ל-770. המוני יהודים הגיעו לשהות במחיצתו של הרבי מילובאביטש זצוק"ל בחודש החגים, הם עמדו בתור ארוך יחד עם אנשים רבים להתברך בשנה טובה ומתוקה מפי הרבי. ידיד העובד בקונסוליה הישראלית יעץ להם להגיע לרבי לבקש את ברכתו ולשהות במחיצתו ביום הקדוש. הרבי ברכם בפנים רציניות בשנה טובה ומתוקה כשאביו עונה "אמן" הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק תל אביב *שעון קיץ* סוף זמן ק"ש לשבוע תבעל"ט 8:51-8:53

כניסת שבת: 6:29 יציאת שבת: 7:19 יציאת ש"ס ר"ת: 8:03
כניסת הצום: 6:24 יציאת הצום: 7:13 יציאת צום ר"ת: 7:57

בהתרגשות ומיד המשיכו במרוצת התור. "הקשיבה לי וענני, אוריד בשיחי ואהימה" סלסל החזן בפתח תפילת מוספים של יום כיפור. אייל נשלח בהוראת אביו לשבור את הצום ולנוח בבית מארחיהם עד זמן "תפילת נעילה" כשאביו נשאר בבית הכנסת עטוף בטליתו מתבונן במילות התפילה, הוי, כמה כל מילה קולעת אל המצב שלהם, כל מילה כמו מספרת את מצבו של בנו מחמדו. החיים והמוות, חלוף ונצח, העבר והעתיד, התשובה והחרטה. המילים היו משמעותיות ביותר, הוות גורל ממש כשהוא מתפלל בלב נשבר מתוך בכיות.

שעת סיום "הנעילה" הלכה וקרבה, הרבי הרים את טליתו מעל ראשו ואחר פנה אל המזכיר, חלף רגע קט והמזכיר הודיע בשם הרבי שכל הילדים הנמצאים בבית הכנסת יעלו לבימת הרבי כעבור רגע עשו הילדים דרכם לעבר הבימה שהרבי ממתין לכולם שיתאספו. אביו של אייל נשך את שפתיו מדוע שלחתי את אייל מכאן? הן הוא יכול להיות כעת קרוב לרבי? אחרוני הילדים עשו דרכם לבמה מתוך מאות ילדים שכבר הצטופפו, הרבי המתין, לפתע נשמע קול רחש מאחור, אביו של אייל הסתובב והוא ראה את בנו נישא על כפים מובל לעבר הבימה. נשיפת רווחה ארוכה נפלטת מפיו ואבן כבדה נגולה מעל ליבו. ברגע בו הגיע בנו לבימה הסתובב הרבי לעבר הסטנדר ועודד את שירת "אבינו מלכנו" כשהוא עטוף בטלית על למעלה ראש, בוכה בכי חרישי וממס לב. על מה הרבי בוכה? עלה ההרהור בלב כולם. עם תום הניגון הסיר הרבי את הטלית מעל ראשו ובכיו פסק.

בסיום התפילה פנה הרבי אל הקהל כשפניו מאירות וחיוך ניצחון עלה בפניו. חוט השני הוחלף ללבן זכאים הם ישראל, קדושים וטהורים! מבטו החודר נפגש לשבריר שניה במבט עיניו של אייל, אך בחיוך רחב ולבבי.

שעת לילה מאוחרת, אייל ניגש להוריו "אבא, אני חושב שכבר אין לי כאב ראש, הייתי רוצה שתיקח אותי לבדיקה..." אביו נשא אליו מבטו ואמר: "לך לישון אייל כדי שיהיה לך כוח למחר". אך אייל נחוש בדעתו: "אבא, הכאב שהיה לי כל הזמן חלף..." ואכן לאחר השתדלויות רבות הוקדמו הבדיקות למחרת היום שבסופן הם התבררו כי אייל אכן בריא. את התודה והברכה הגיעו אייל ואביו לומר לרבי, באופן אישי בעיצומן של ההקפות שמחת תורה. כשעמד אייל לפני הרבי אמר: "תודה לך רבי, אני בריא!" אולם הרבי ביטל את הדברים במחי יד ואמר: "תודה צריך לומר לקב"ה ולזכור תמיד שהוא שעשה לך את הנס!"

(סיפור של חג - יוה"כ)

הלכות ערב יום כיפור

פינת ההלכה

- א. אין אומרים וידוי ונפילת אפיים בתפילת שחרית ובתפילת מנחה בערב יו"כ (שו"ע סי' תרל ס"ג) אבל בסליחות שבאשמורת הבוקר אומרים וידוי ונפילת אפיים אפילו לאחר עלות השחר (קודם נץ החמה!) (ת.מ. סי' י ס"א, ילקוי" ח"ה עמ' כ"א) וכן "אבינו מלכנו" (ס).
- ב. מצוה להרבות בערב יו"כ באכילה ושתיה (שו"ע סי' תרל ס"א) [וימעט בלימוד לצורך זה (משנ"צ/א)] ולכתחילה צריך לקבוע לפחות סעודה אחת על פת (חזו"ע עמ' ל"ה) [בין גברים, בין נשים, וגם מי שאינו מתכוון לצום בגלל חולי וכדו'] (שו"ת יצי"א ח"א סי' לז) יש לאכול מאכלים קלים (שו"ע סי' תרכ).
- ג. המצטער הרבה בתענית של יום הכיפורים רשאי ליטול קודם הצום כדור הנקרא "קלי צום" כדי שלא ירגיש כ"כ בצער הנגרם ע"י התענית (חזו"ע ימים נוראים עמ' רנו).
- ד. מנהג יפה לטבול בערב יו"כ במקוה טהרה (שו"ע סי' תנו ס"ד) וטוב קודם תפילת מנחה (משנ"צ ס"ק יח) אך לא לפני שעה קודם חצות יום [חצות יום 12:35] (כה"ח ס"ק נב), ואם אינו יכול ישפוך על גופו 12.5 ליטר מים ואפשר במים חמים ע"י מקלחת (סי' תקפ"א ס"ק פ"ה).
- ה. סעודה מפסקת אוכלים חגיגי וצריך לסיים לאכול ולשתות לכל המאוחר עד זמן הדלקת נרות, ויצחצח שיניו פן יבלע משהו משאריות המזון בצום (פעולת לדיק לחיים פ"ג).
- ו. האשה תברך על הנרות: "להדליק נר של יום הכפורים" ובסיום ההדלקה תברך ברכת שהחיינו. (מאחר שברגע שתאמר "שהחיינו" כבר תחול עליה חובת היום ויהיה אסור לה להדליק) ויכולות שלא לברך "שהחיינו" ולצאת ידי חובה במה שתשמענה בביה"כ לאחר כ"ל נדר". וצריכה לזכור לחלוץ את נעלי העור מרגליה קודם ההדלקה. (תורת מועדים סי' י', ב"ח ס"ט).
- ז. יש להדליק נר נשמה בערב יום הכיפורים כדי שבמוצאי יוה"כ יוכלו להבדיל עליו. נוהגים לעשות "כפרות" בערב יו"כ, יש שעושים ע"י תרנגול לכל אחד מבני הבית ושוחטים אותו.

לכפרה (ש"ת יח"ד ח"ב סי' ע"א) ואפשר לקיים מנהג כפרות גם בכסף (שיסובבו המעות מעל ראשם) (מועדים כהלכה סי' ז ס"י) ואת הכסף לפדיון כפרות (או מעות פדיון התרנגול השחוט) נותנים אח"כ לעניים. (ש"ע סי' תרה מהרמ"א) אי אפשר לשלם מכספי מעשר (משנ"ב סי' תרה ס"ק ו, כה"ח ס"ק כח).
ח. עבירות שבין אדם לחברו אין יוה"כ מכפר עד שיפייס את חברו, ותחילה ישיב לו את ההונאה, הגזל או הריבית שלקח ממנו שלא כדין (ש"ע סי' תרו).
 והוא הדין הבעל ואשתו יבקשו סליחה אחד מהשני, והבנים והבנות ינשקו ידי אביהם ואימם ויבקשו מחילה ואם אינם עושים כן גדול חטאם, מ"מ גם בן טיפש שאינו עושה כן, ימחלו לו הוריו בפה מלא. (בב"ח ס"ה-ו). * על הטלית אפשר לברך עד השקיעה (6:44).
ט. יש להזהר להכין נרות שיהיו מסוגלים לדלוך עד שחוזרים מביה"כ בלילה, במידה ואף אחד מבני הבית לא נשאר בבית עד הלילה (משנ"ב סי' רסג ס"ק ז). [שידלקו לפחות עד 21:30].

הלכות יום הכיפורים

- א.** יום הכיפורים אסור בעשיית מלאכה ואסור באכילה, שתיה, ברחיצה, בסיכה, בנעילת נעלי עור ובאישות (ש"ע אור"ח סי' תרי"א ס"א-ב) [וצריך לנהוג הרחקות כמו בזמן שהיא לא טהורה] (ש"ע סי' תרטו ס"א).
- ב.** **קטן בגיל 13 וקטנה בגיל 12 חייבים לצום**, ואפילו שהם חלשים (אא"כ הרופא קבע שיש חשש סכנה בכך) **וקטן מגיל 12 או קטנה מגיל 11 יתענו עד חצות יום ולא יותר** (חז"ע עמ' שמו, או כפי כוחם. **וקטנים מגיל 10-9 יתענו תענית מס' שעות כפי כוחם. ואם הם פחות מגיל 9 לא יתענו כלל** אפילו למספר שעות ואם הם רוצים יש למחות בידם. (ס).
- ג.** אסור לרחוץ במים ביום הכיפורים בין בחמים בין בצונן ואפילו להושיט אצבעו למים אסור (ש"ע אור"ח סי' תרי"ג ס"א), כשזה לתענוג. אבל אם היו ידיו או מקום אחר מלוכלך מותר לרוחצו להסיר הלכלוך (ס). ובשחרית לא ירחץ פניו במים אלא רק עיניו כדי להסיר לפלוג שבעין (תורת מועדים סי' יג ס"ד). תינוק "שלכלך" מותר לרחצו (חז"ע עמ' שמו ס"ק מז).
- ד.** בנטיילת ידיים של שחרית וכן היוצא מבית הכסא נוטל עד סוף קשרי אצבעותיו (ש"ע ס"ב) אבל כהן העולה לדוכן לברכת כוהנים נוטל ידיו עד סוף הפרק כרגיל (משנ"ב ס"ק ז).
- ה.** אף שיום הכיפורים אסור בנעילת נעלי עור, יש לברך ברכת "שעשה לי כל צרכי" בשם ומלכות, וכן המנהג (הלכות עולם ח"א עמ' נג).
- ו.** מצוה לחנך גם את הקטנים באיסור נעילת נעלי עור ביוה"כ (תורת מועדים סי' יג ס"י) וקטן לפני גיל חינוך (5-6) מותר לנעול לו נעלי עור אך טוב שינעלו לו נעלי גומי או בד (חז"ע עמ' שמו).
- ז.** ראוי שכל גבאי יכריז בביה"כ לפני כל נדרי שמי שבא לביה"כ בנעלי עור שיסירם (מחמת שלא ידע שזה אסור) מרגליו ודברי חכמים בנחת נשמעים. (ילקו"י ח"ה עמ' ז ס"ז).
- ח.** היולדת בתוך 30 יום ללידה וכן חולה אף שאין בו סכנה מותרים בנעלי עור (ש"ע סי' תרי"ד ס"ג) כשאין באפשרותם להשיג נעלי גומי (חז"ע עמ' שט) וכל אדם מותר בנעלי עור במקום צורך גדול (עיין ש"ע ס"ד חז"ע ס). [כגון: כשיש סכנת עקרים ועוד].
- ט.** מותר לשאוף טבק הרחה ביום הכיפורים וכן מותר להריח בשמים ואדרבא מצוה לברך על ריח טוב של מיני בשמים כדי להשלים מאה ברכות, ויכול לברך עליהם כמה פעמים ביום לאחר שיהיה היסח דעת בין פעם לפעם (חז"ע עמ' רפג).
- י.** מי ששכח וברך על איזה מאכל או משקה ביוה"כ לא יטעם ממנו אפילו מעט אלא יאמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" (ש"ת יבי"א ח"י סי' מא).
- יא.** יש להתפלל את תפילות יום הכיפורים בבכייה ובדמעות ובהכנעה יתירה ואם אינו יכול לבכות, יתפלל לפחות בקול בכו (בב"ח סי' יח).
- יב.** בכל וידוי חייבים לעמוד (ש"ע סי' תר"י משנ"ב ס"ק ו) ולכתחילה יעמוד כפוף. ואסור לו להיתמך באיזה דבר [באופן שאם יינטל אותו דבר יפול] אך לזקן או חולה מותר. (כה"ח ס"ק כג) יכה באגרופו בנחת כנגד ליבו [4 אצבעות למטה מדד שמאל] (חז"ע עמ' י) על כל מילת וידוי ויכוין על מה שאומר. **יג.** לכתחילה יזדרזו להתחיל תפילת מוסף קודם חצות יום (12:34), מ"מ בדיעבד אפילו הגיע זמן מנחה גדולה יש להקדים מוסף לתפילת מנחה (כה"ח סי' תרכ ס"ק ח, חז"ע עמ' שמו-שמו, עיין ש"ע ס).
- יד.** בשעה שנופלים על הארץ ב"והכנהים והעם" צריך לשים איזה הפסק בינו לבין הקרקע (וכל אחד ידאג לאיזה מגבת וכיוצ"ב). (ש"ע סי' תרכ"ב ס"ד, כה"ח כט).
- טו.** במוצאי יו"כ טוב שיסיר את הטלית הגדולה מעליו קודם ערבית (הלכה כדורה סי' יח ס"ב כה"ח ס"ק טו). אין לתקוע בשופר אלא אחר צאת הצום [שיש ששומעים את התקיעה הולכים לאכול] (חז"ע).
- טז.** אין לאכול במוצאי הצום לפני הבדלה אבל מי שצמא מותר לו לשתות מים [בצאת הצום] אפילו לא התפלל עדיין ערבית (חז"ע עמ' שפו).

יז. במוצאי יוה"כ מבדילים על הכוס ואין מברכים על בשמים (ש"ע סי' תרכ"ג).
יח. אם אינו מוצא נר ששבת [שהיה דלוק מערב יו"כ עד מוצאי כיפור] לברכת "בורא מאורי האש" אינו יכול לברך על נר שהודלק במוצאי יו"כ (חז"ע עמ' שפד).
יט. ראוי לכל אדם בריא להיזהר שלא לאכול במוצאי יו"כ עד זמן "רבינו תם" (ק. ילקו"י סי' תרכ"ד ס"ה).

דין חולה ביום הכיפורים

א. מעוברות ומניקות צמות ביוה"כ (ש"ע סי' תרי"ז ס"א) מ"מ מעוברת שהריחה ריח מאכל ומתאוה לאוכלו, לוחשים באוזנה שהיום כיפורים ואם נתקררה דעתה בזה מוטב, ואם לא מאכילים אותה "שיעורין" (כמבואר בסעיף ו) עד שתתישב דעתה ותמשיך לצום (ש"ע סי' מנ"ג ס"ק ז).
ב. מעוברת במקרה מיוחד שהרופא אומר שאם תצום יש חשש סכנת הפלה תאכל "לשיעורין". ומנקת שהתינוק שלה חולה והרופא אומר שאם תתענה ביוה"כ יכולה לגרום לחשש סכנה לתינוק מאחר שלא יהיה לה מה להניק אותו [אפילו שיש תחליף מטרנה], לא תתענה ותאכל לשיעורין [כמבואר בסעיף ח] (חז"ע עמ' רפז).
ג. יולדת (או המפלת ב"מ) משעה שהחלו סימני הלידה (משנ"ב סי' תרי"ז ס"ק ט) ועד שלשה ימים מהלידה [72 שעות!] פטורה מלהתענות (ש"ע סי' תרי"ז ס"ד) ואפילו אומרת שיכולה להתענות אין שומעים לה, וצריכה לאכול ביוה"כ (משנ"ב ס"ק ז).
ד. יולדת מסוף היום השלישי [מסוף 72 שעות] ועד היום השביעי [ועד סוף 148 שעות מהלידה] אם אמרה צריכה אני לאכול מאכילים אותה (ש"ע ס"ז) אע"פ שהרופא אומר שאינה צריכה, ואם אמרה איני צריכה אין מאכילים אותה ביוה"כ.
ה. חולה שהרופא קובע שיש חשש סכנה אם יתענה פטור מלצום ואפילו אם אין סכנה מידית, ואפילו יש ספק סכנה. ואם הרופא אומר שצריך לאכול והחולה אומר שאינו צריך שומעים לרופא, וכן אם הרופא אומר שהחולה יכול להתענות והחולה אומר שאינו יכול שומעים לחולה אפילו נגד מאה רופאים (ש"ע סי' תרי"ח ס"א).
ו. חולה שאוכל פת מפני פיקוח נפש יכול ידיו תחילה את כל כף היד כרגיל ומברך על נטילת ידיים [ואם אוכל "לשיעורין" היינו כל 10 דקות 30 גר' אפילו אז נוטל ידיו בלי לברך] (ת"מ. סי' יד ס"יט).
ז. זקן מופלג שתש כוחו מחמת התענית דינו כחולה שיש בו סכנה ואפילו אין לו חולי פנימי צריך לאכול ביום הכיפורים (תורת מועדים סי' יד ס"ב).
ח. כל אלו (כגון: חולה שיש בו סכנה, יולדת וכי"ב) שהותר להם לאכול, יאכלו וישתו "לשיעורין" (ש"ע סי' תרי"ח ס"ז-ח) דהיינו 30 גר' אכילה כל 10 דקות, ו-40 גר' שתיה [וזה באדם בנוי אבל באדם גדול או קטן השיעור המותר כמלוא לוגמיו שהוא שיעור שתיה כדי שישלוק לצד אחד של פיו ויראה כמלא לוגמיו] (חז"ע עמ' ר"ז וס"ע סי' תרי"ז ס"ט) כל 5 דקות (תורת מועדים סי' יט) וטוב כל 9 דקות (חז"ע עמ' ר"ז) אא"כ הרופא קבע שצריכים לאכול הרבה בבת אחת (ס"ד).
ט. אם שכחו לשקול את מידות השיעור הנ"ל לפני יוה"כ מותר לשקול המאכלים והשתייה ביום הכיפורים (ובלבד שלא יהיה המשקל מופעל באמצעות חשמל או בטרסה) (ס"ז).
י. האוכלים [ילדים או חולים] ביום הכפורים, יאמרו "יעלה ויבא" בברכת המזון (ש"ע סי' תרי"ח ס"י כה"ח ס"ק סא). ואם שכחו אינם חוזרים, ואינם צריכים לעשות קידוש (חז"ע עמ' שח).
יא. חולה שאין בו סכנה (כגון: חולה שנפל למשכב) הצריך לבלוע גלולות ותרופות ביוה"כ, אם טעמם מר ביותר ואינן ראויות לאכילה רשאי לבלועם בלא מים, ואם התרופות ראויות לאכילה יעטוף אותן בנייר דק, ויבלעם עם הנייר [בלי מים] ואם קיימת אפשרות להחליף את התרופות בפטילות שאין משתמשים בהם דרך הפה עדיף לעשות כן (תורת המועדים סי' יד ס"כא).

את פדיון הכפרות מעבירים לעלון האיחוד וזוכים להיות שותפים ביזכוי הרבים

טל': 08-8644452

אי"ה יתקיים שיעור לציבור הרחב באשדוד ביום ראשון ז' בתשרי ב-8:00 בערב עם הרב חיים זאיד שליט"א במרכז רוחני סולם יעקב רח' ברוריה אזור טו' לפרטים טל': 050-5737289

מניין נץ עם כוונות הרש"ש ביום כיפור באשדוד בכולל כרם שלמה רח' חפץ חיים 12 אזור ג'

משרדי "האיחוד" טל': 08-8644452 דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com